

Boozt.com

- Tiger of Sweden ... **1 849 kr** [SHOP NU](#)
- The North Face **1 079.40 kr** [SHOP NU](#)
- Soaked in Luxury **499 kr** [SHOP NU](#)
- Tamaris **489 kr** [SHOP NU](#)

POLITIKEN

SENESTE 🔍 ★ ☰

DEBAT

POLITIKEN MENER
læs dagens leder her

Leder Kronik Debattører Dagens tegning Debatregler Debat i avisen

Annonce

KRONIKEN

Daglig fordybelse siden 1905

KRONIKEN 29. DEC 2014 KL. 00 01

Det smukkeste vandland er Vesterhavet

Miljøministeriet overvejer at give dispensation til ti kommuner, så de kan bygge tættere på kysten med det formål at tiltrække turister. Men konsekvenserne overses aldeles: Intet overgår en ubrudt kystlinje.

7

STRANDLIV. Sommerdag ved Vesterhavet lidt nord for Nørre Vorupør. Det er strækninger som denne, der nu er truet af byggeri. - Foto: Torben Andahl

DEL GEM TIL LISTE Anbefal 367 personer anbefaler dette.

RIKKE JUUL GRAM, landskabsarkitekt

Havet omkring Danmark definerer landet, både som geografi og sindstilstand. Malerier, digte og sange – fra Oehlenschläger til John Mogensen – hylder den danske kyst og den våde vej, der har bragt viden og velstand til Danmark. Vi er vandmennesker i Danmark.

MEST KOMMENTEREDE SENESTE UGE:

Red jeres børn ud af konkurrencestatens jerngreb!

20 kommentarer

Annoncer

Boozt SALE

Coster Copenhagen

779.40 kr

[SHOP NU](#)

Clarks
859 kr

Annonce

Rejsetilbud fundet på **travelmarket.dk**

Tyrkiet
Vandreferie i Kappadokien
Varighed: 8 dage
Pris fra kr. 9.900

Se alle rejsetilbud

Tiger aci

POLITIKENS DEBATTØRER

Vælg debattør

Annoncer

DEBAT

SENESTE MEST KOMMENTEREDE

Rasmus Brygger
Jeg frygter politikernes reaktioner på terroren

- Vores lange ubrudte kystlinje er faktisk vores største egentlige naturressource – den er vores Mount Everest, vores Grand Canyon – og det at gå ned til vandet er en helt basal følelse i kroppen på hver eneste dansker, på samme måde som skiløb er det for nordmænd eller bilkørsel for en amerikaner.

Der er derfor særlig grund til at gå meget forsigtigt frem, når vi taler om at bygge på vores kyster eller om at ændre kystens karakter, som i dag er både relativt uspoleret og – vigtigst af alt – offentligt tilgængelig. Kysten er vores alle sammens, og oplevelsen af kysten, horisonten og havet er det eneste urtidslandskab, vi har i Danmark og bør derfor ideelt set kun udfordres af vind og vejr. Det er vores fælles rum for eftertanke – og lige så let at ødelægge som stilhed.

Kysterne har været trækplaster for turister i årevis. Især vores naboer mod syd, som ikke selv har ret meget adgang til havet, har været glade for at komme til de lange sandstrande langs den jyske vestkyst.

Vi vil opfordre ministeriet til at lade tvivlen komme naturen og fællesskabet til gode

I turismens barndom blev der bygget rigeligt med hoteller, sommerhuse, isboder, gøgl og spillehaller langs disse kyster. Senere kom eftertanken og en bevidsthed om, at netop kystlandskabet er blandt vores mest særlige og mest skrøbelige landskabstyper. Derfor fik vi allerede i 1937 en planlov, der arbejder med en sikkerhedszone og friholder kysten og dens klitter for byggeri. Til glæde for de fleste, kan vi vist godt konstatere i dag, hvor det ikke kræver megen fantasi at forestille sig et prangende palads på toppen af hver eneste klit fra Skagen til Sønderho. Ikke et drømmesyn for nogen – hverken lokale eller gæster.

De senere år har turismen imidlertid oplevet tilbagegang, og samtidig har det ucharmerende udtryk Udkantsdanmark bidt sig fast som metafor for og forklaring af enhver dårlighed i urbaniseringens tidsalder.

Derfor har man nu i Miljøministeriet opfordret landets kommuner til at komme med gode ideer til nyt byggeri langs kysterne (før høringsfristens udløb!), for efterfølgende at »godkende op til 10 kommunale ansøgninger om forsøg, der fraviger en række af de særlige krav til planlægning og begrænsninger i kystnærhedszonen og i landzonen, samt reglerne i naturbeskyttelsesloven om klitfredede arealer og beskyttelseslinjer og øvrige bygge- og beskyttelseslinjer«.

Det lyder jo meget tilforladeligt. Vi kan alle føle os begrænsede af de mange regler, der indhegner vores virkelyst – og 10 dispensationer spredt over hele landet er vel til at klare?

Men her vil jeg tillade mig at være kedeligt uenig; ikke for at ødelægge festen, men fordi der efter min mening er mere end almindelig god grund til at gå forsigtigt frem i henseende til kystbebyggelser i Danmark. Al erfaring viser, at særregler lynhurtigt forvandles til hævdvundne rettigheder, og utallige eksemplerne på, at bygninger kan være ganske vanskelige at fortryde. Vi vil derfor opfordre ministeriet til at lade tvivlen komme naturen og fællesskabet til gode.

LÆS OGSÅ Regeringen: Det skal være lettere at bygge ved kysten

At fastholde vores lange kystlinje fri og åben for fortolkning er faktisk den mest langsigtede investering, vi kan foretage i disse år, mens urbaniseringen styrer alle andre dagsordener i forbindelse med planlægning. Kystens ubrudte svæv som modvægt til byernes tæthed og infrastrukturens dominans er uendelig meget mere værd end en gradvis forskelsudjævning, der kun øger entropien og mindsker dynamikken.

 Simon Emil Ammitzbell
Islamismen er vor tids totalitarisme, som vi bør frygte og bekæmpe 4

Filosofferne
Økonomisk ulighed skader væksten 3

 Bjørn Bredal
Noget om at forsvare det normale 9

 Fatima Hachem
Den dovne studerende har aldrig været flittigere 4

 Anders Jerichow
Fik danske tegnere samme bølge af varm sympati som Charlie Hebdo? 24

 Jakob Orlík
Vi er blevet for ynkelige, os danske mænd 29

 Mikkel Andersson
Ytringsfriheden er altså knægtet, hr. Lidegaard 38

[Se flere debatindlæg](#)

SEND DEBATINDLÆG

Skriv læserbreve, debatindlæg og kroniker til Politiken

NYTÅRSTILBUD
SPAR 50 %

Køb abonnement på politiken.dk
3 mdr. kun

99 kr. KØB INDEN 22. JANUAR

DAGENS TEGNING

DAGENS TEGNING 12. JAN. KL. 00.01

En gratis omgang

DAGENS TEGNING 11. JAN. KL. 00.01

Frankrig

DAGENS TEGNING 10. JAN. KL. 00.01

Shell hell

DAGENS TEGNING 9. JAN. KL. 00.01

Uanstødelig

DAGENS TEGNING 8. JAN. KL. 00.01

Noch einmal

[Se flere](#)

#MED MIG SELV I CENTRUM

DEBAT 28. OKT. KL. 14.06

Hesteskoen

DEBAT 23. OKT. KL. 14.33

En parallel dagsorden ses i havnebyerne, hvor forladte havneområder genopstår som populære, og kostbare, bolig- og kontorområder. Noget forment som arkitektur af høj kvalitet, men desværre er der også i alt for mange tilfælde tale om projekter, der skjuler dén attraktion, de tilbyder, for alle andre end de heldige beboere. Havnebyerne viser på den måde skriften på væggen: Hvor nemt det er at spolere, hvad vi kollektivt har betragtet som selvfølgeligt i generationer.

Jeg betvivler på ingen måde, at mange af de mange dygtige arkitekter, vi har i Danmark, kan udtænke og udføre smukke og respektfulde projekter, der kunne opføres i strandkanten på udvalgte steder. Som vi jævnlig minder os selv om, har vi her i landet en mængde virkelig fremragende udøvere af faget, og det er naturligvis vigtigt, at vi bliver ved med at kunne tilbyde vore bedste arkitekter udfordrende muligheder for udfoldelse. Imidlertid er problemet med en dispensation ikke det enkeltstående geniale projekt. Problemet er, at det i fremtiden bliver sværere at sige nej, og derfor må vi stå fast – så godt vi kan – på kysternes flygtige sand.

I naturbeskyttelsens barndom hørte denne ressort under Statsministeriet – vel fordi området blev betragtet som meget vigtigt. Stauning tog en stærk personlig interesse i Springforbiplanen, der havde til formål at give folket adgang til Øresundskysten på den knap 2 kilometer lange strækning mellem Trepilevej i Taarbæk og Strandmøllen ved Mølleåens udløb. Staten opkøbte strækningens villaer, i takt med at de blev sat til salg – og rev dem derefter ned. Takket være dén fremsynede plan er udsigten til Øresund fra Eremitagesletten i dag intakt, og tusindvis af mennesker nyder at kunne bruge kysten året rundt. Der var her tale om en afvejning af naturbeskyttelse over for bygningsbevaring – og det fælles gode vandt.

Der er grund til at værne om de steder, der stadig er vilde ? hvor vi kan møde havhorisontens store lige linje uden andre lyde end vores eget hjerteslag

Naturbeskyttelsen skal naturligvis ikke være bagstræberisk og begrænsende. Poul Henningsen hadede fredninger og sagde bl.a., at hvis man havde haft fredningsmyndigheder i oldtiden, havde vi boet i jordhuler i dag. PH mente, at han var på fremskridtets side. Imidlertid er mere bebyggelse i dag ikke et fremskridt. Turismens og bilismens vækst har i så mange år styret al udvikling – også langs vore kyster – i en sådan grad, at naturen i dag er presset.

Der er grund til at værne om de steder, der stadig er vilde – hvor vi kan møde havhorisontens store lige linje uden andre lyde end vores eget hjerteslag. Det er muligt at tænke den tanke, at dét møde – med naturen og med os selv i den – er kystens største attraktion. Ingen rutsjebane og intet vandland kan hamle op med Vesterhavet alligevel. Her er naturskabt sus og motorikudfordrende bølger helt uden menneskelig mellemkomst.

I stedet for at tænke bebyggelse, så snart turisterhvervet skal styrkes, kunne vi måske bruge vores fantasi og tænke på de mange muligheder, der ligger og venter på at blive samlet op, og som ikke kræver ødelæggende indgreb i det sårbare kystlandskab. Måske er det muligt at gøre storheden i det uberørte kystlandskab til den helt specielle kvalitet, der kan trække fremtidens kræsne turister til Danmark – og så supplere kysten med tiltag med en stærk forståelse af de lokale værdier, hvor kvalitet er bærer af udviklingen.

Vi behøver måske ikke flere vandlande, hoteller og oplevelsescentre for at tiltrække turister. Overalt i verden er der fokus på det autentiske – det der ikke ligner noget, man har andre steder; og den danske kyst med al dens

Det helt vildt store og kolde venteværelse i Ilimanaq

KRONIKEN 30. SEP. KL. 09.58

I stødet

DEBAT 26. SEP. KL. 00.01

Da ordet ikke duede, og Gud ikke lyttede

KRONIKEN 17. AUG. KL. 00.01

Forestillingen om alskens ugeringer

SIGNATUR 12. JUN. KL. 00.01

Vi står i gæld til den autofiktive forfatter

DEBAT 8. JUN. KL. 00.01

At slå op med en 7-årig

Se flere #Med mig selv i centrum

variation, smil og raseri er en sådan autentisk landskabstype og kræver kun lidt fantasi for at blive præsenteret på en appellerende og inddragende måde.

LÆS OGSÅ Stormen åd 10 meter af nordjysk kyst - og to sommerhuse

Langs den jyske vestkyst ligger allerede en række monumenter over tidligere tiders fejlinvesteringer og overoptimistisk projektmageri. I stedet for at åbne for yderligere indgreb i kystlinjens ubrudte natur kunne man arbejde med at genbruge og genfortolke mellemrummene i eksisterende bebyggelser og meningsforladte strukturer, som tidligere tiders guldfeber har efterladt. I det hele taget kan vi sandsynligvis opnå langt bedre resultater ved at lade kystens uantastelighed være det dogme, der udfordrer og skærper kreativiteten.

Det er ikke altid løsningen at putte mere ovenpå, når man synes, der mangler noget. I arkitekturen er erfaringen tværtimod, at det lige så tit handler om at fjerne det overflødige, og måske vi i stedet skulle koncentrere os mere om oprydningen. Ved at lade kystnaturen være den styrende faktor i udviklingen kan vi måske finde nye og overraskende måder at tænke turisme på. Løsningen på en krise er sjældent at fortsætte med det, der har bragt én derhen, hvor man er. Som de siger i Amerika: Hvis du står i et hul, hold op med at grave.

Hvis man tager en tur ad den jyske vestkyst fra Højer til Skagen, vil man møde mange forskellige historier om kysten som attraktion og livsgrundlag. Det fremskudte dige i Højer giver frit udsyn til Vadehavets rigdom og særlige skønhed. I dag er Vadehavet godkendt som østersdyrkningsområde, og en ny generation af skaldyrsekskere er ved at vænne sig til, at danske østers kan komme fra andre steder end Limfjorden. Østerseventyret er et eksempel på en ny udnyttelse af vores natur, der både skaber interesse og omsætning, men ikke kræver mere byggeri.

Længere nordpå har Rømø store kvaliteter som stranddestination, men det triste Discount-Las Vegas på parkeringspladsen i Lakolk udnytter på ingen måde de muligheder, der kunne opstå her – helt uden at kompromittere beskyttelseslinjen. Man kan forestille sig så uendelig meget mere end spilleautomater og hotdogs; både oplevelser og lokale råvarer er i europæisk topklasse, men iscenesættes udelukkende som udørk.

Det er således ikke altid nye bygninger, der skal løfte udviklingen. For eksempel har det nordiske køkken uanede potentialer mod vest, hvor man de fleste steder knap nok begynder at tænke tanken.

På samme måder virker det, som om det meste af kysten egentlig kun sidder fast i fantasiløshed. Det er jo ikke attraktioner, der mangler. Faktisk siger 70 procent af de udenlandske turister, der kommer til Danmark, at de kommer på grund af naturen. Så i omgangen med vores sårbare natur gælder det bogstaveligt talt om at undgå at save den gren over, vi sidder på.

Lad os tænke på fremtidens danske ferieland, hvor madoplevelser, naturoplevelser, bæredygtighed, fantasi og meddigtende nærvær er de kvaliteter, vi adskiller os ved

Det er uden tvivl muligt at tænke store og kreative tanker uden at bygge badelande, feriehus og minigolfbaner helt ud i strandkanten. Det er muligt at fastholde en beskyttelse af kysten uden at forfalde til bagstræberisk romantik, der vil have hele landet rullet tilbage til Morten Korch-filmenes univers. Miljøministeriet kan på den måde komme til at spille en rolle som kreativ katalysator, hvis man i stedet for at give dispensationer oprettede en kreativ tænketank, der kunne fungere som sparringspartner for driftigere mennesker, der ønsker at udvikle de kystnære byers potentialer uden at ødelægge kysten.

For der er faktisk steder, hvor man arbejder med muligheder og nye fortolkninger af vores landskab. For eksempel er der ved Klitmøller i de seneste 10 år opstået en stor surferkultur. Fra hele Europa strømmer bølgebrætentusiaster til 'Cold Hawaii' for at blive udfordret af den vilde natur. I Løkken har man arbejdet målrettet på at genopfinde området som destination uden Sunny Beach-klientellet, der en overgang truede med at ødelægge både byen og dens omdømme. En nylig konkurrence skabte grundlaget for en helt ny mole, der vil definere området på ny og tilbyde en række nye rekreative muligheder – uden at overskride planlovens bestemmelser.

I Blåvand bygger man et bunkermuseum, der netop aktiverer og iscenesætter den historiske Tirpiz-bunker som turistattraktion uden at kompromittere kystbeskyttelsen. Her bliver fortiden levende, samtidig med at naturen bliver tilgængelig og formidlet på en helt ny måde.

Også i Vestled ved Hvide Sande har man skabt et populært, åbent og poetisk projekt, der med sin teglklit gør kysten tilgængelig også for kørestolsbrugere og gangbesværede.

Et andet eksempel er Blokhuis, hvor et stærkt lokalt initiativ har manifesteret sig i et projekt, der blotlægger Blokhuis Bæk, gendefinerer selve byen og genskaber dens oprindelige kvaliteter, der i dag er skjult under masseturismens aflejring. Også dette initiativ arbejder inden for den eksisterende lovgivning og tilbyder samtidig massevis af udviklingspotentiale for både forretning og turisme.

Jeg vil derfor opfordre ministeren til at hæve ambitionsniveauet. Lad os tænke på fremtidens danske ferieland, hvor madoplevelser, naturoplevelser, bæredygtighed, fantasi og meddigtende nærvær er de kvaliteter, vi adskiller os ved. Hvor turisterne flokkes til kysterne for at være i kontakt med natur i stedet for natklubber, og hvor fortidens sørgelige mindesmærker over sin tids tænke måde har fået fornyet liv som elementer i den samlede strategi, der vitaliserer vores kyster uden at bygge mere.

Del artiklen: <http://pol.dk/2495886>

Anbefal Del 367 personer anbefaler dette.

Gå ikke glip af debatten på politiken.dk
Køb ubegrænset adgang.

KØB ABONNEMENT

SE OGSÅ

LEDER 30 DEC. 2014 KL. 00 01

Skrot planerne om at bygge på danske kyster

DANMARK 19. JAN. 2014 KL. 23 55

Regeringen: Det skal være lettere at bygge ved kysten

DANMARK 7. DEC. 2013 KL. 23 29

Stormen åd 10 meter af nordjysk kyst - og to sommerhuse

Annoncer

DEBAT >

DEBATTERER 12. JAN. KL. 10 49